

ЕФЕКТИ ВЕЛИКОЇ РЕЦЕСІЇ ДЛЯ МІЖНАРОДНОГО РИНКУ ПРАЦІ

EFFECTS OF GREAT RECESSION FOR THE INTERNATIONAL LABOR MARKET

Статтю присвячено визначенню впливу великої рецесії 2007-2009 рр. на показники функціонування міжнародного ринку праці. Структурні зміни в економіці розвинених країн призвели до того, що іммігранти, які втрачають роботу в одному секторі зайнятості, відчують проблеми з можливістю міграції до інших секторів на ринку праці приймаючих країн. Глобальна криза не лише вплинула на природу потоків у рамках ЄС, але й на роль регіонів призначення поза межами регіону Європи. В ЄС-27 рівень гармонізованого безробіття зріс із 2007 до 2013 р. із 7,2% до 10,9%. У США вплив кризи на ринок праці значно відрізнявся у різних штатах, хоча ця відмінність була меншою, ніж в Європі.

Ключові слова: міжнародна трудова міграція, міграційна політика, велика рецесія, ринок праці, ЄС.

Статья посвящена определению влияния мирового экономического кризиса 2007-2009 гг. на показатели функционирования международного рынка труда. Структурные изменения в экономике развитых стран привели к тому, что иммигранты, которые теряют работу в одном секторе занятости, не имеют возможности перемещения в другие сектора на рынке труда принимающих стран. Глобальный кризис не только повлиял на природу миграционных

потоков в рамках ЕС, но и на роль регионов назначения миграции за пределами Европы. В ЕС-27 уровень гармонизированной безработицы вырос с 7,2% до 10,9% в 2007-2013 гг. В США влияние кризиса на рынок труда значительно отличалось в разных штатах, хотя это различие было меньше, чем в Европе.

Ключевые слова: международная трудовая миграция, миграционная политика, большая рецессия, рынок труда, ЕС.

The article is devoted to the impact of the Great Recession 2007-9 on the functioning of the international labour market. Structural changes in the economies of developed countries have caused the situation when immigrants losing their jobs in one sector of employment, experience problems with the migration to other sectors of the labour market in host countries. The global crisis has not only influenced the nature of the flows within the EU, but also the role of destination regions outside Europe. In the EU-27, the level of harmonized unemployment increased from 7.2 per cent in 2007 to 10.9 in 2013. In the United States the impact of the labour market crisis varied greatly across states, although this difference was less than in Europe.

Key words: international labour migration, migration policy, great recession, labour market, EU.

УДК 339.556.4

Стаканов Р.Д.

к.е.н., доцент,
доцент кафедри світового господарства
і міжнародних економічних відносин
Інститут міжнародних відносин
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка

Постановка проблеми. Глобальний ринок праці має одні з найбільших викривлень серед усіх міжнародних факторних ринків. Глобальна фінансова криза, яка була першим етапом Великої рецесії, висвітила потенційну вразливість мігрантів в умовах економічної турбулентності в країнах призначення. Вплив економічної кризи на міграцію виступив своєрідним тригером змін і зрушень на глобальному ринку праці, з одного боку, показавши його недосконалість, а з іншого – змусивши національні уряди переглядати свої міграційні політики для більшої кореляції із ситуацією, що склалася. Економічна криза істотно змінила ситуацію на ринку праці. Чиста міграція завжди має тенденцію до скорочення під час економічних спадів, оскільки роботодавці потребують значно меншої кількості робітників, а відповідно, мають менше змоги залучати робітників-іммігрантів, оскільки уряди приймаючих країн мають тенденцію до запровадження рестрикційної імміграційної політики, наприклад, установлюючи більш низькі квоти на приток трудових мігрантів, у тому разі, якщо вони застосовуються в країні, або ж виключають певні професії з переліку тих, які є дефіцитними на національних ринках праці, а отже, робітники цих спеціальностей можуть залучатися в преференційному режимі. Світова економічна криза, яка розпочалася в 2007 р., не є винятком. Ключовим

її наслідком став негативний вплив на умови на ринку праці загалом по країнах ОЕСР, зменшуючи потоки міжнародної трудової міграції, але, крім цього, й нівелюючи більшу частину того прогресу на ринку праці, який був досягнутий іммігрантами за останні роки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання розвитку міжнародної трудової міграції, міграційна політики окремих країн та регіонів досліджувалися низкою українських та зарубіжних науковців, серед яких передусім варто виділити Дж. Борхаса, А. Вінтерса, А. Гайдуцького, С. Дрінквотера, І. Івахнюка, Е. Лібанову, О. Малиновську, С. Метельова, Д. Рату, А. Румянцева, С. Сардака, О. Старка, А. Філіпенка, Дж. Флореса, О. Шниркова. Також значну увагу даному питанню приділяється у звітах та окремих спеціальних дослідженнях низки міжнародних організацій, зокрема Міжнародної організації праці, Міжнародної організації з міграції, Організації економічного співробітництва та розвитку, Світового банку тощо.

Постановка завдання. Метою статті є визначення впливу глобальної економічної кризи 2007-2009 рр. на показники функціонування міжнародного ринку праці. Дана стаття є частиною дослідження впливу регіонального регулювання міжнародної трудової міграції в умовах формування глобального ринку праці.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Криза вплинула на різні групи мігрантів по-різному. У більшості країн її вплив на жінок-мігранток був меншим, аніж на чоловіків-мігрантів. У низці країн більше жінок-мігранток стали працювати, щоб компенсувати втрату доходу через зростання безробіття або ж зменшення рівня заробітної плати серед чоловіків-мігрантів. Низькокваліфіковані працівники, які народилися за кордоном, постраждали більше, ніж середньо- та висококваліфіковані. Це пов'язано не тільки з відмінностями в розподілі зайнятості по галузях, але й з тим, якого роду робочі місця вони займають (часто тимчасово), а також тим, що, зважаючи на їхні більш низькі посади, для роботодавця звільнення таких працівників передбачає менший рівень затрат на процедуру звільнення [1].

Економічна криза, яка негативно вплинула на розвиток ринків праці країн ОЕСР, мала такі особливості [1]:

- У тих країнах, в яких криза розпочалася раніше, скорочення рівня зайнятості іммігрантів відбувалося в абсолютних та відносних параметрах більшими темпами, ніж для місцевого населення.

- Іммігранти були більш уразливими до наслідків економічної кризи з таких причин: а) вони мають тенденцію бути більшою мірою представленими в тих секторах, розвиток яких залежить від ділового циклу, а отже, більша кількість мігрантів є зайнятими в ньому під час фази економічного підйому, що неодмінно призводить до швидкого зростання безробіття у цьому секторі під час фази економічного спаду; б) вони меншою мірою захищені контрактними зобов'язаннями з роботодавцями, мають тенденцію до тимчасової та неповної зайнятості, і, відповідно, від їхніх послуг відмовляються в першу чергу за відсутності необхідності в додатковій робочій силі; в) вони більшою мірою присутні в тих сферах економіки, де необхідна малокваліфікована праця, зайнятість у цих секторах найбільшою мірою залежить від темпів економічного розвитку в країні, для роботодавців досить легко знайти заміну робітнику, за необхідності; г) бізнес, який знаходиться у власності іммігрантів, більшою мірою підпадає під ризик банкрутства; д) мігранти більшою мірою стають об'єктами дискримінації під час найму та звільнення з роботи.

- У середньо- та довгостроковій перспективах іммігранти, які прибувають у приймаючу країну під час фази рецесії, мають перевагу в можливостях інтеграції в ринок праці і повного використання наявних у них умінь.

- Іммігранти, які втратили роботу в промисловості внаслідок скорочення виробництва, мають тенденцію до довгострокового виключення з ринку праці.

Зміни в діловому циклі впливають як на еміграцію, так і на імміграцію. Взаємозв'язок між нетто-

міграцією та діловим циклом не є прямолінійним. Він залежить від природи та масштабу кризи, а також активності всіх учасників ринку праці включно із самими мігрантами. Окремі країни ОЕСР скоректували свою міграційну політику для зменшення показників трудової міграції. Для цього використовувалася низка методів, серед яких – скорочення ліміту дозволів на в'їзд для трудових мігрантів, посилення ролі тестів ринків праці. Такі заходи можуть бути ефективними до певної міри, однак якщо вони суперечать об'єктивним макроекономічним та геополітичним передумовам, їхня ефективність може бути лише короткотерміною та обмеженою, а вже в середньостроковій перспективі призводить до деформації легальної міграції й активного розвитку нелегальних міграційних маршрутів.

Наявність прямої кореляції між безробіттям та трудовою міграцією особливо сильно проявилася під час економічної кризи, коли наявність міждержавної мобільності робітників виступала в ролі одного з ключових факторів стабілізації ринків праці в тих країнах та регіонах, що найбільшою мірою постраждали від глобальної економічної нестабільності. Механізм покращення ситуації на ринках праці таких країн передусім стосується як прямого впливу на зменшення або ж уникнення подальшого зростання безробіття та збереження людського капіталу, так і стабілізації ситуації в державних фінансах. Цьому сприяє, зокрема, і зменшення соціальних виплат для безробітного населення, яке, отримуючи державну допомогу, не робить податкових відрахувань з активних доходів [2].

Наслідки глобальної економічної кризи для міжнародної міграції та ситуації на ринку праці були об'єктом численних досліджень. Б. Елснер та К. Ціммерманн [3] на основі аналізу міграційних потоків до Німеччини та економічних умов дійшли висновку, що зростання імміграції з країн, які найбільшою мірою постраждали від економічної кризи, не набули таких обсягів, щоб мати значний вплив на зменшення безробіття в країнах походження. Аналогічного висновку досягли Д. Бройнінгер та С. Майовські [4], які змоделювали взаємозв'язок між міграцією до Німеччини та змінами заробітної плати та безробіття в Греції, Ірландії, Португалії та Іспанії. С. Бертолі [5] проаналізував ефект економічної кризи на чисту міграцію з країн ЄС-27 та ЄАВТ до Німеччини та дійшли висновку, що, незважаючи на те що відмінність у рівні економічного розвитку між країнами й відіграла свою роль у збільшенні чистої міграції до Німеччини в 2006-2012 рр., однак більш вагому роль у цьому зростанні відігравали зміни у відносній привабливості альтернативних напрямів міграції. М. Байне [6] проаналізував вплив двосторонніх міграційних потоків між країнами ОЕСР за період з 1980 по 2010 р. на діловий цикл та рівень

зайнятості як у країнах походження, так і в країнах призначення міграції. За результатами даного дослідження було зроблено висновок, що трудова міграція в Європі збільшилася за цей період та більшою мірою реагує на асиметричні шоки. Використовуючи методологію, розроблену О. Бланчарда [7], М. Дао порівняв внутрішньодержавну міграцію в США та мобільністю осіб у рамках 173 регіонів Європи в 21 країні для аналізу реакції регіональних ринків праці на дестабілізації попиту за період із 1998 по 2009 р. Міграція внаслідок економічних шоків за даний період часу зросла в Європі, однак у США відбулося її скорочення. Міграційний приріст був більшим у країнах, що приєдналися до ЄС у 2004 р., ніж у країнах ЄС-15.

Глобальна економічна криза 2008-2009 рр. значно збільшила безробіття на світовому ринку праці, а також призупинила темпи розвитку міжнародної трудової міграції передусім до тих країн, що на попередніх етапах залучали значну кількість мігрантів включно з Ірландією, Іспанією та США. Уряди низки країн посилюють обмеження на в'їзд тимчасових трудових мігрантів. Після відновлення в 2010 р. обсягів міжнародної міграції багато програм із тимчасового найму робітників, а також міграційних квот за цими договорами були відновлені в 2012-2013 рр. [8].

Із початку глобальної економічної кризи в 2008 р. відсоток безробітних серед осіб іноземного походження виріс на 5%, що відчутно перевищує аналогічне зростання серед місцевого населення на рівні 3%. У 2012 р. половина безробітних мігрантів (44%) знаходилася в стані пошуку роботи понад один рік, і даний показник відчутно виріс порівняно з 2008 р. (31%), це вказує на той факт, що місцеві ринки праці розвинених країн не здатні абсорбувати надлишкову робочу силу, яка не знаходиться в пріоритеті в певній країні. Серед різних категорій мігрантів найбільш сильно постраждала від наслідків кризи молодь, а також робітники іммігранти з низькою кваліфікацією. При цьому жінки-іммігранти, а також робітники високої кваліфікації були меншою мірою зачеплені кризою. У регіональному розрізі економічна криза переважно негативно позначилася на мігрантах із Латинської Америки та Північної Африки [9].

Світова економічна криза посилила нерівність на світовому ринку праці. При цьому глибина кризи відрізняється в різних регіонах світу, отже, її вплив на мігрантів залежить від ситуації на ринку праці як у країні призначення, так і в країні походження. Так, в Ірландії, Іспанії та США робітники у сфері будівництва значно постраждали, оскільки цей сектор був суттєво вражений кризою, тоді як в Японії, Малайзії та Південній Кореї робітники, що втратили найбільшу кількість робочих місць, працювали на виробництві. Одночасно в низці секторів (в охороні здоров'я, освіті, послугах домо-

господарств) окремих країн, наприклад Ірландії, США, спостерігалось, навпаки, зростання зайнятості [10, с. 14].

Світова економічна криза досить сильно вплинула на імміграцію. У більшості країн ОЕСР іммігранти були вагомим чинником, який сприяв зростанню зайнятості на початку XXI ст. В окремих випадках відносно простий доступ до робочої сили іноземців призводив до обмеження зростання заробітних плат, відповідно, створювалися стимули для розширення виробництва екстенсивним способом. Значне зростання в секторі будівництва в окремих країнах ОЕСР є підтвердженням даної тези. Це означає, що погіршення умов на ринку праці більш сильно відображається в тих країнах, які найбільш швидкими темпами нарощували міграційний притік. До таких країн можна віднести Ірландію, Іспанію, Сполучене Королівство, певною мірою й США [1].

Відмінності в наслідках для ринків праці в різних країнах призначення азійської міграції частково пояснюються відмінностями в складі мігрантів у різних країнах. Різні міграційні групи за країнами походження та статтю по-різному зазнали впливу світової економічної кризи. Так, жінки з Йорданії та Японії збільшили свою присутність на ринку праці, корейські мігранти не зазнали значних змін, а чоловіки з Японії та Йорданії, жінки з Малайзії та Індонезії, а також усі мігранти з Бангладеш утратили свої позиції в зайнятості. Для мігрантів із деяких країн Азії присутність на ринках праці США та Європи змінювалася по-різному. Рівень зайнятості індійських мігрантів зменшився в США, однак збільшився в Європі. Аналогічна ситуація спостерігалася для жінок-мігрантів із Пакистану та Бангладеш. Усі ці відмінності значною мірою пояснюються характеристиками різних міграційних коридорів із погляду їх тривалості, категорій мігрантів, кваліфікаційного рівня, а також професійних та секторальних особливостей їх зайнятості [11].

Еміграція до Ірландії з нових країн – членів ЄС в 2009 р. скоротилася на 60% відносно попереднього показника, а загальні показники притоку мігрантів з ЄС до Іспанії зменшилися на дві третини. Притік мігрантів до США впав практично за усіма категоріями легальної зайнятості включно зі скороченням на 50% видачі віз для низькокваліфікованих сезонних робітників [12]. Чистий відтік мігрантів із Мексики становив лише 0,09% населення в 2010-2011 рр., тоді як аналогічний показник у 2006-2007 рр. становив 0,53% [13].

Неспівпадіння попиту і пропозиції зросло під час піку кризи в багатьох країнах ЄС. Унаслідок зміни секторального попиту для безробітних робітників пошук роботи в секторах їхньої попередньої діяльності ставав більш складним. Під час кризи країни, які виграли від значного зростання

інвестицій у будівництво (наприклад, Іспанія), пережили значне скорочення зайнятості в даному секторі та зміну структури попиту на робочу силу. Навіть у тих країнах, які змогли захистити свої ринки праці від кризових ефектів, такі як Німеччина, зміни в структурі зовнішнього попиту спричинили зростання неспівпадіння кваліфікаційних потреб в останні роки. Такі зміни в попиті та пропозиції кваліфікацій ускладнюють відновлення ринку праці, оскільки робітники потребують набуття нових кваліфікацій, яких потребує ринок, до того як вони зможуть виграти від нових можливостей працевлаштування. Країни, таким чином, потребують забезпечити достатні заходи для інвестування в тренінги та освіту, які мають бути специфічно спрямованими на тих безробітних, які працювали в секторах, що найбільшою мірою зазнали негативного впливу кризи. Частково зменшення створення робочих місць, а також збільшення середньої тривалості безробіття може спричинити довготермінові зміни в демографічній динаміці та старінні населення. Оскільки частка осіб старшого віку в робочій силі розвинених країн зростає, повернення шукачів роботи до зайнятості може бути ускладненим [14].

Криза мала негативний вплив на якість зайнятості в більшості країн за поширення вимушеної тимчасової та часткової зайнятості, бідності працюючого населення, неформальної зайнятості, відбувалося зростання нерівності доходів. Наприклад, у США неповна зайнятість, яка включає в себе безробітних та працюючих неповний робочий день, збільшилася з 8,3% у 2007 р. до 16,2% у 2009 р., після чого дещо зменшилася – до 14,3% у 2013 р. В ЄС частка вимушеної тимчасової зайнятості збільшилася на 1,1% із 2008 р. до 2012 р., а частка вимушеної часткової зайнятості виросла на 2,4% за аналогічний період. Значна кількість робітників також прийняла умови низькооплачуваної зайнятості, а частка робітників із низьким рівнем заробітної плати досягла 17% в ЄС у 2012 р., що збільшило кількість робітників, які належать до бідного прошарку населення [14].

Глобальна криза не лише вплинула на природу потоків у рамках ЄС, але й на роль регіонів призначення поза межами регіону Європи. Громадяни країн ЄС виїжджали до країн поза межами ЄС, чий економіки знаходилися у фазі зростання та вони мають лінгвістичні та історичні зв'язки з країнами Європи. Дана тенденція є особливо характерною для Португалії, де спостерігалось значне зростання еміграції з країни до країн призначення поза межами ЄС. Із 2010 по 2011 р. зафіксоване збільшення в понад 3,5 рази (з 4,3 тис. до 15,5 тис.) громадян Португалії, які залишили країну в напрямку країн призначення поза межами ЄС [15]. Колишні колонії Португалії, зокрема Ангола та Бразилія, виступають для неї ключовими приймаючими кра-

їнами за даної міграційної ситуації. Мігранти з поза меж ЄС значною мірою зазнали впливу економічної кризи. Окремі мігранти були вимушені повернутися на батьківщину. Так, з Іспанії та Португалії виїхало 20 тис. колумбійців, 40 тис. еквадорців у 2011 р. [2].

Загалом перша фаза світової економічної кризи призвела до зменшення внутрішньоєвропейської міграції. Ефекти факторів притягання, що були визначальними в докризовий період, на даному етапі ослаблилися, оскільки країни Західної Європи увійшли у фазу кризи, що позначилося на привабливості ринку праці цих країн. Уже на цьому етапі економічної кризи поступово визначальними стають не фактори притягання, а фактори виштовхування, які проявлялися переважно у відмінності в рівнях безробіття на різних національних ринках. Такі зміни на європейському ринку праці починають проявлятися починаючи з 2009 р., коли безробітні особи стають другою за величиною мобільною групою (20% безробітних демонстрували готовність до еміграції). Зрештою, на першому етапі світової економічної кризи жоден із факторів міграції не був переважаючим. Асиметричний розвиток ринків праці в 2010 р. призвів до зміщення акцентів на користь факторів виштовхування [2].

На відміну першої фази економічної кризи, яка передусім визначалася світовими тенденціями, починаючи з 2010 р. флуктуації економіки ЄС визначили пріоритетно внутрішньоєвропейськими процесами. З кінця 2010 р. почалося відновлення масштабів міграційних потоків в Європі. З даного періоду міграція відходить від переважної тенденції до напрямку Схід-Захід. Помітними стають міграційні потоки в напрямку Південь-Північ, передусім від країн «периферії» до країн «ядра» ЄС. Така тенденція стала характерною у зв'язку з одночасним процесом виникнення факторів виштовхування в Південній Європі (Іспанії, Греції, Португалії) в першу чергу через значно зростаючі рівні безробіття в даному субрегіоні, а також економічне відновлення в країнах призначення міграції, таких як Німеччина. У випадку з Іспанією та Грецією наявна жорстка кореляція між еміграцією та зростанням безробіття [5], що відчутно відрізняє дану фазу від попередніх внутрішньоєвропейських міграційних потоків, коли місцеве безробіття не було основним чинником еміграції [2].

В ЄС-27 рівень гармонізованого безробіття зріс із 2007 р. до 2013 р. із 7,2% до 10,9%. Однак не всі країни однаковою мірою були охоплені даним процесом. Так, рівень безробіття зріс у Греції та Іспанії на 18% за аналогічний період, водночас у Німеччині безробіття скоротилося на 2%. У цей самий час значний обсяг вільного переміщення осіб в Європі значно зріс після розширення ЄС у 2004 та 2007 рр. Рух постійних мігрантів в ЄС у 2011 р. в рамках вільного руху в чотири рази

перевищує показники імміграції до ЄС із поза меж зони вільного переміщення осіб і перевищив показник в 900 тис. мігрантів на рік [16]. Міграція типу вільного руху є компонентом потоків міжнародної міграції, що найбільшою мірою постраждала від економічної кризи.

У США вплив кризи на ринок праці значно відрізнявся по різних штатах, хоча ця відмінність була меншою, ніж в Європі. Середній рівень безробіття зріс у США з 4,6% до 7,8% у 2007-2013 рр., найбільший показник зростання даного показника відбувся в Неваді (зростання 6%), тоді як у Північній Дакоті не спостерігалось жодних змін [17]. До того як економічна криза вдарила по європейській економіці в середині 2008 р., кількість іноземців в ЄС зросла на 9,5 млн. осіб, із 4,5 до 6,2% усього населення ЄС у 2001-2008 рр. Більшість іноземних громадян, які проживали в ЄС, походять із країн – не членів ЄС (63% у 2008 р.), однак даний показник зменшився з 67% у 2001 р. Найбільший значний приріст іноземного населення як частки населення з 2001 по 2008 р. спостерігався в Ірландії, Іспанії та на Кіпрі. Іноземне населення в Ірландії зросло з 3,9% до 12,6% у 2001-2008 рр., в Іспанії – з 2% до 11,6%, на Кіпрі – з 8,8% до 15,9%. Головною причиною цього стало зростання у цих країнах іноземців з інших країн ЄС. Частка іноземців також зростала в інших країнах ЄС, таких як Румунія, Франція, Словенія, Литва, Греція, Португалія та Італія. Зростання кількості іноземців у цих країнах відбувалося через збільшення кількості іноземців із поза меж країн ЄС. 75% усіх іноземців об'єднання проживали в п'яти країнах ЄС: Німеччині, Іспанії, Сполученому Королівстві, Франції, Італії [18].

Стокгольмська програма та Стратегія «Європа – 2020» чітко визнають той факт, що мобільність робочої сили є невід'ємною частиною, а також наслідком глобалізації. Важливим чинником економічного розвитку ЄС є можливість включення робітників-мігрантів як фактора відновлення економіки як на рівні окремих держав, так і на рівні ЄС. Цьому повинні сприяти заходи реформування фінансової системи, а також програми стимулювання мігрантів. Людський капітал наявних, а також потенційних мігрантів може зіграти визначальну роль у досягненні цілі довгострокового зростання, а також підвищення конкурентоспроможності економіки ЄС завдяки заповненню вакантних посад на ринку праці робітниками з необхідними знаннями, кваліфікацією та досвідом.

Низка країн ЄС визнає важливість політики інтеграції мігрантів, для чого були започатковані відповідні програми, водночас, зважаючи на перманентний стан економічної нестабільності в низці країн ЄС, тимчасове скорочення фінансування цих програм, яке закладене з 2009-2010 рр., може мати довгостроковий негативний вплив, що

призведе до дезінтеграції для частини наявного населення у цих країнах і, відповідно, виключення мігрантів зі складу економічно активних учасників ринку праці. Це, зрештою, може лише погіршити ситуацію на ринках праці у цих країнах.

Висновки з проведеного дослідження.

Структурні зміни в економіці розвинених країн призвели до того, що іммігранти, які втрачають роботу в одному секторі зайнятості, відчувають проблеми з можливістю міграції до інших секторів на ринку праці приймаючих країн. У країнах, по яких криза вдарила в першу чергу, відзначалося істотне зниження показників зайнятості та зниження відсотка зайнятості іммігрантів порівняно з місцевими жителями як в абсолютних, так і у відносних показниках. Іммігранти, як правило, більш уразливі за умов спаду в економіці, ніж місцеве населення. Цьому сприяє ціла низка причин, серед яких – їх надлишкова присутність у чутливих до економічних циклів секторах, менш захищені договірні положення під час працевлаштування, а також схильність до більш селективного підходу роботодавців під час прийому та звільнення з роботи робітників з-за кордону. Крім того, як новоприбулі мігранти, так і мігранти, які приїхали на територію приймаючих країн у попередні періоди і втратили роботу в період уповільнення економіки, стикаються з особливими труднощами у працевлаштуванні на перманентній основі.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. International migration outlook: SOPEMI annual report 2012 edition / OECD [Electronic source]. – Mode of access: <http://www2.iadb.org/intal/catalogo/PE/2012/11325.pdf>
2. Dheret C., Lazarowicz A., Nicoli F. E. Making progress towards the completion of the Single European Labour Market / C. Dheret, A. Lazarowicz, F. Nicoli [Electronic source]. – Mode of access: http://www.epc.eu/documents/uploads/pub_3529_single_european_labour_market.pdf
3. Elsner B., Zimmermann K. F. 10 Years After. EU Enlargement, Closed Borders, and Migration to Germany / B. Elsner, K. F. Zimmermann [Electronic source]. – Mode of access: <http://ftp.iza.org/dp7130.pdf>
4. Bräuninger D., Majowski C. Labour mobility in the euro area / D. Bräuninger, C. Majowski [Electronic source]. – Mode of access: https://www.dbresearch.com/PROD/DBR_INTERNET_EN-PROD/PROD000000000278645.pdf
5. Bertoli S., Brücker H., Fernández-Huertas Moraga J. The European Crisis and Migration to Germany / S. Bertoli, H. Brücker, J. Fernández-Huertas Moraga [Electronic source]. – Mode of access: <http://ftp.iza.org/dp7170.pdf>
6. Beine M., Bourgeon P., Bricongne J.-C. Aggregate Fluctuations and International Migration / M. Beine, P. Bourgeon, J.-C. Bricongne [Electronic source]. – Mode of access: https://ideas.repec.org/p/ces/ceswps/_4379.html

7. de Neubourg C. Changes in Immigration in the Netherlands: Trends, Policies and Incentive / C. de Neubourg [Electronic source]. – Mode of access: https://www.oecd.org/cfe/leed/Demo_change_netherlands_highlights.pdf

8. G73. Dao M., Furceri D., Loungani P. Regional labour market adjustments in the US and Europe / M. Dao, D. Furceri, P. Loungani [Electronic source]. – Mode of access: <https://www.imf.org/external/pubs/ft/wp/2014/w826.pdf>

9. Labour migration and development ILO moving forward / International Labour Organization [Electronic resource]. – Mode of access: http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---ed_protect/---protrav/---migrant/documents/meetingdocument/wcms_222548.pdf

10. International Migration Outlook 2013/ OECD [Electronic resource]. – Mode of access: <http://www.oecd.org/els/mig/imo2013.htm>

11. International labour migration: A rights-based approach / International Labour Organization / International Labour Organization [Electronic resource]. – Mode of access: http://www.ilo.org/global/publications/books/WCMS_125361/lang--en/index.htm

12. European Pact on Immigration and Asylum / Council of the European Union [Electronic source]. – Mode of access: <http://www.euractiv.com/docad/pacteEN.doc>

13. Papademetriou D., Sumption M., Terrazas A. Migration and Immigrants Two Years After the Financial Collapse: Where Do We Stand? / D. Papademetriou, M. Sumption, A. Terrazas [Electronic source]. – Mode of access: <http://www.migrationpolicy.org/pubs/MPI-BB-Creport-2010.pdf>

14. Rodriguez O. Mexico: Central America Migration Drops 70 Percent / O. Rodriguez [Electronic source]. – Mode of access: <http://www.sandiegouniontribune.com/sdut-mexico-central-america-migration-drops-70-percent-2011oct11-story.html>

15. Global employment trends 2014 / International Labour Organization [Electronic resource]. – Mode of access: http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---dgreports/---dcomm/---publ/documents/publication/wcms_233953.pdf

16. Permanent emigrants (No.) by Place of residence and Future place of residence / Instituto Nacional de Estadística, Emigration Statistics [Electronic source]. – Mode of access: http://www.ine.pt/xportal/xmain?xpid=INE&xpgid=ine_indicadores&indOcorrCod=0006053&contexto=bd&selTab=tab2

17. Dheret C., Lazarowicz A., Nicoli F. E. Making progress towards the completion of the Single European Labour Market / C. Dheret, A. Lazarowicz, F. Nicoli [Electronic source]. – Mode of access: http://www.epc.eu/documents/uploads/pub_3529_single_european_labour_market.pdf

18. Jauer J., Liebig T., Martin J. P. OECD social, employment and migration working papers № 155 / J. Jauer, T. Liebig, J. P. Martin [Electronic source]. – Mode of access: <http://www.oecd.org/migration/mig/Adjustment-mechanism.pdf>

19. Migration and economic crisis in the European Union: Implication for policy / Regional Mission to Belgium, Luxembourg, the European Union and NATO [Electronic resource]. – Mode of access: http://publica-tions.iom.int/system/files/pdf/migration_and_the_economic_crisis.pdf

tions.iom.int/system/files/pdf/migration_and_the_economic_crisis.pdf

REFERENCES:

1. International migration outlook: SOPEMI annual report 2012 edition / OECD [Electronic source]. – Mode of access: <http://www2.iadb.org/intal/catalogo/PE/2012/11325.pdf>

2. Dheret C., Lazarowicz A., Nicoli F. E. Making progress towards the completion of the Single European Labour Market / C. Dheret, A. Lazarowicz, F. Nicoli [Electronic source]. – Mode of access: http://www.epc.eu/documents/uploads/pub_3529_single_european_labour_market.pdf

3. Elsner B., Zimmermann K. F. 10 Years After. EU Enlargement, Closed Borders, and Migration to Germany / B. Elsner, K. F. Zimmermann [Electronic source]. – Mode of access: <http://ftp.iza.org/dp7130.pdf>

4. Bräuninger D., Majowski C. Labour mobility in the euro area / D. Bräuninger, C. Majowski [Electronic source]. – Mode of access: https://www.dbresearch.com/PROD/DBR_INTERNET_EN-PROD/PROD000000000278645.pdf

5. Bertoli S., Brücker H., Fernández-Huertas Moraga J. The European Crisis and Migration to Germany / S. Bertoli, H. Brücker, J. Fernández-Huertas Moraga [Electronic source]. – Mode of access: <http://ftp.iza.org/dp7170.pdf>

6. Beine M., Bourgeon P., Bricongne J.-C. Aggregate Fluctuations and International Migration / M. Beine, P. Bourgeon, J.-C. Bricongne [Electronic source]. – Mode of access: https://ideas.repec.org/p/ces/ceswps/_4379.html

7. de Neubourg C. Changes in Immigration in the Netherlands: Trends, Policies and Incentive / C. de Neubourg [Electronic source]. – Mode of access: https://www.oecd.org/cfe/leed/Demo_change_netherlands_highlights.pdf

8. G73. Dao M., Furceri D., Loungani P. Regional labour market adjustments in the US and Europe / M. Dao, D. Furceri, P. Loungani [Electronic source]. – Mode of access: <https://www.imf.org/external/pubs/ft/wp/2014/w826.pdf>

9. Labour migration and development ILO moving forward / International Labour Organization [Electronic resource]. – Mode of access: http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---ed_protect/---protrav/---migrant/documents/meetingdocument/wcms_222548.pdf

10. International Migration Outlook 2013/ OECD [Electronic resource]. – Mode of access: <http://www.oecd.org/els/mig/imo2013.htm>

11. International labour migration: A rights-based approach / International Labour Organization / International Labour Organization [Electronic resource]. – Mode of access: http://www.ilo.org/global/publications/books/WCMS_125361/lang--en/index.htm

12. European Pact on Immigration and Asylum / Council of the European Union [Electronic source]. – Mode of access: <http://www.euractiv.com/docad/pacteEN.doc>

13. Papademetriou D., Sumption M., Terrazas A. Migration and Immigrants Two Years After the Financial Collapse: Where Do We Stand? / D. Papademetriou, M. Sumption, A. Terrazas [Electronic source]. – Mode

of access: <http://www.migrationpolicy.org/pubs/MPI-BB-Creport-2010.pdf>

14. Rodriguez O. Mexico: Central America Migration Drops 70 Percent / O. Rodriguez [Electronic source]. – Mode of access: <http://www.sandiegouniontribune.com/sdut-mexico-central-america-migration-drops-70-percent-2011oct11-story.html>

15. Global employment trends 2014 / International Labour Organization [Electronic resource]. – Mode of access: http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/-/dgreports/-/dcomm/-/publ/documents/publication/wcms_233953.pdf

16. Permanent emigrants (No.) by Place of residence and Future place of residence / Instituto Nacional de Estadística, Emigration Statistics [Electronic source]. – Mode of access: http://www.ine.pt/xportal/xmain?xpid=INE&xpgid=ine_indicadores&indOcorrCod=0006053&contexto=bd&selTab=tab2.

17. Dheret C., Lazarowicz A., Nicoli F. E. Making progress towards the completion of the Single European Labour Market / C. Dheret, A. Lazarowicz, F. Nicoli [Electronic source]. – Mode of access: http://www.epc.eu/documents/uploads/pub_3529_single_european_labour_market.pdf

18. Jauer J., Liebig T., Martin J. P. OECD social, employment and migration working papers № 155 / J. Jauer, T. Liebig, J. P. Martin [Electronic source]. – Mode of access: <http://www.oecd.org/migration/mig/Adjustment-mechanism.pdf>

19. Migration and economic crisis in the European Union: Implication for policy / Regional Mission to Belgium, Luxembourg, the European Union and NATO [Electronic resource]. – Mode of access: http://publications.iom.int/system/files/pdf/migration_and_the_economic_crisis.pdf

Stakanov R.D.

Candidate of Economic Sciences, Associate Professor,
Senior Lecturer at Department of World Economy and International Economic Relations
Institute of International Relations,
Taras Shevchenko National University of Kyiv

EFFECTS OF THE GREAT RECESSION FOR THE INTERNATIONAL LABOUR MARKET

The article is devoted to the impact of the Great Recession 2007-2009 on the functioning of the international labour market. The Stockholm Program and Strategy 2020 clearly acknowledge the fact that labour mobility is an integral part of globalization. The global economic crisis has exacerbated an inequality in the world labour market. The depth of the crisis varies in different regions of the world; its impact on migrants depends on the situation in the labour market both in the country of destination and the country of origin. Structural changes in the economies of developed countries have caused the situation when immigrants, when losing their jobs in one sector of employment, experience problems with the migration to other sectors of the labour market in host countries. The global crisis has not only influenced the nature of the flows within the EU but also the role of destination regions outside Europe. In the EU-27, the level of harmonized unemployment increased from 7.2 per cent in 2007 to 10.9 in 2013. In the United States, the impact of the labour market crisis varied greatly across states, although this difference was less than in Europe. Changes in the business cycle affect both emigration and immigration. The relationship between net migration and the business cycle is not straightforward. It depends on the nature and extent of the crisis, as well as on the activity of all participants in the labour market, including the migrants themselves. OECD countries adjusted their migration policies to reduce labour migration. The direct correlation between unemployment and labour migration was especially evident during the economic crisis. The consequences of the global economic crisis for the international migration and the labour market situation were the subject of numerous studies. The Great Recession increased unemployment in the world labour market, and also suspended the rate of international labour migration. Since the beginning of the global economic crisis in 2008, the percentage of migrants' unemployed increased by 5%, which significantly exceeds similar growth among the local population at the level of 3%.